

การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 Strategic management for enhancing 21st century education

วริศรา พรหมวัง^{1*}, นัทนิชา โชติพิทยานนท์²

Warisara Promwang^{1*}, Natnicha Chotpittayanon²

^{1,2}วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

^{1,2} College of Politics and Governance, Suan Sunandha Rajabhat University

Corresponding author's e-mail: s63563809007@ssru.ac.th^{1}, natnicha.ch@ssru.ac.th²

Received: April 09, 2025

Revised: May 18, 2025

Accepted: May 30, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการวิเคราะห์สถานการณ์การจัดการศึกษาโรงเรียนในปัจจุบัน และนำเสนอแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยมีขั้นตอนในการศึกษา คือ การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากนั้นทำการสังเคราะห์ข้อมูลและสรุปเป็นผลการศึกษาการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยจากการศึกษาพบว่า 1. สถานการณ์การจัดการศึกษาในโรงเรียนปัจจุบัน พบว่าเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้และการจัดการศึกษา การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงความต้องการของตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงไป ได้สร้างความท้าทายให้กับโรงเรียนในการปรับตัวให้เข้ากับความต้องการของโลกยุคใหม่ และ 2. แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า โรงเรียนควรมุ่งเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ พร้อมทั้งพัฒนาทักษะที่จำเป็น เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน การพัฒนาครูให้มีความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีและสอนในสภาพแวดล้อมดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพเป็นอีกประเด็นสำคัญ

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การจัดการศึกษา, ศตวรรษที่ 21

Abstract

The research is strategic management for enhancing 21st century education aims to examine the current situation of school management and propose strategies for improving education in the 21st century. The study steps are: studying concepts and related theories, then synthesizing data and concluding as the results of the strategic management study to develop education management in the 21st century. The findings show that: 1. The current situation of school management reveals that digital technology plays a significant role in transforming learning processes and education management. Economic and social changes, as well as the evolving demands of the labor market, pose challenges for schools to adapt to the needs of the modern world. 2. The strategic approach for managing education in the 21st century suggests that schools should focus on integrating digital technology into learning processes while developing essential skills such as critical thinking, problem-solving, and collaboration. Another crucial aspect is the need to train teachers to effectively utilize technology and teach in a digital environment.

Keywords: strategy, education management, 21st century

บทนำ

กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2574 เป็นเสมือนหนึ่งแผนที่นำทางให้ระบบการศึกษาไทยสามารถพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของทุนมนุษย์ ที่มีอยู่ในตัวตนของแต่ละบุคคลให้เต็มตามศักยภาพ สำหรับประชากรทุกช่วงวัย ภายใต้บริบทเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและของโลกที่เป็นพลวัต การศึกษาจึงนับเป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในการสร้างความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (comparative advantage) เพื่อให้ประเทศสามารถแข่งขันในเวทีโลก และเป็นกลไกที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม จึงมีความสำคัญอย่างมากกับทุกกลไกในการขับเคลื่อนประเทศ โดยการให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของมนุษย์ ให้มีทักษะความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน รวมถึงการพัฒนาประเทศที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) โดยการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ

1. ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแบบก้าวกระโดดที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาคและของโลก ได้แก่ การปฏิวัติดิจิทัล (digital revolution) ต่อการเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (fourth industrial revolution) การพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ บนโลกต้องเผชิญกับระบบเศรษฐกิจโลก ที่มีการแข่งขันอย่างเสรีและไร้พรมแดนที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

2. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร สถานการณ์สังคมสูงวัยในประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ประมาณการสัดส่วนผู้สูงอายุไว้ในปี พ.ศ. 2566 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ การเป็นสังคมสูงวัยส่งผลให้อัตราการพึ่งพิงสูงขึ้น

3. ทักษะของประชากรในศตวรรษที่ 21 ผลจากการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจสังคม และสถานการณ์สังคมสูงวัย ส่งผลให้ประเทศทั่วโลกต่างกำหนดทิศทางการผลิตและสามารถพัฒนากำลังคนของประเทศที่มีทักษะและสมรรถนะสูง มีความสามารถเฉพาะทางมากขึ้น ในขณะที่ความต้องการกำลังคนที่ไร้ฝีมือ มีทักษะต่ำจะถูกแทนที่ด้วยหุ่นยนต์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ มากขึ้น

กรุงเทพมหานคร ถือเป็นเมืองที่อุดมไปด้วยสถานศึกษาที่หนาแน่น เต็มไปด้วยพื้นที่เรียนรู้หลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาชั้นนำทุกระดับ รวมกว่า 2,500 แห่ง ประกอบกับการมีแหล่งสาธารณูปการที่สนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ อุทยานที่เป็นสถานที่ของการเรียนรู้ที่หลากหลาย จำนวนรวมกว่า 3,300 แห่ง แม้กระนั้นถึงแม้จะมีสถานศึกษาที่หนาแน่นมากที่สุด และเต็มไปด้วยโอกาสรอบด้าน แต่ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ความเหลื่อมล้ำด้านโอกาส การเข้าถึงระบบการศึกษาอย่างเท่าเทียม ซึ่งมักส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ มีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงขึ้นได้ในอนาคต (นิรมล เสรีสกุล และคณะ, 2567)

กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2574) ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ควรเน้นการพัฒนาทักษะทางวิชาการและทักษะที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตในสังคมและการทำงานในอนาคต โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพและคุณธรรม การเรียนรู้แบบมีประสิทธิภาพ การให้การสนับสนุนและส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคนตามความสามารถและความสนใจ เพื่อให้สร้างบุคลากรที่มีคุณภาพและสามารถแข่งขันในสังคมได้อย่างเต็มที่ในอนาคต

ดังนั้น ในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ระบบการศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ ที่ต้องการการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคมในปัจจุบัน การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์จึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษา โดยเน้นการวางแผน การตัดสินใจ และการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สถาบันการศึกษาไม่เพียงแต่สามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงได้ แต่ยังสามารพัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้และสร้างสรรค์รูปแบบการจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารเชิงกลยุทธ์ในบริบทของการศึกษาไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือในการจัดการภายในองค์กรเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ รวมถึงการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ การวางแผนกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้โรงเรียนสามารถปรับตัวและพัฒนาไปพร้อมกับ การเปลี่ยนแปลงในโลกสมัยใหม่ และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นต่อการประสบความสำเร็จในอนาคต

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นแนวคิดที่พัฒนาขึ้นเพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับโลกสมัยใหม่ ซึ่งเน้นที่การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับกระบวนการสอนและการเรียนรู้ เพื่อให้การศึกษามีความเกี่ยวข้องและมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ การศึกษาในยุคนี้ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในยุคสารสนเทศ เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และความสามารถในการปรับตัว การฝึกอบรมและการพัฒนาครูเป็นอีกประเด็นสำคัญที่จำเป็น เพื่อให้ครูมีความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีและสอนในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ทันสมัย นอกจากนี้ ยังมีความจำเป็นในการปฏิรูประบบการศึกษาเพื่อพัฒนาหลักสูตร วิธีการสอน และกลยุทธ์การประเมินให้สอดคล้องกับความต้องการของโลกยุคใหม่ การทำงานร่วมกันระหว่างนักการศึกษาและนักเทคโนโลยีเพื่อสร้างฉันทามติเป็นกระบวนการที่สำคัญ ซึ่งช่วยให้กลยุทธ์การศึกษามีความครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น กรอบการศึกษาต่าง ๆ เช่น กรอบทักษะศตวรรษที่ 21 ยังเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาหลักสูตรและแนวทางการสอนที่ตอบสนองความต้องการในปัจจุบันได้อย่างดี (Luterbach & Brown, 2011)

แม้ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยจะมีความก้าวหน้าในด้านการเข้าถึงการศึกษาในระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษา รวมทั้งมีการปฏิรูปเชิงโครงสร้างเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา แต่ประเทศไทยยังคงประสบความท้าทายอีกหลายประการ เช่น นักเรียนจำนวนมากยังไม่มีทักษะพื้นฐานที่ควรจะมี ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินต่าง ๆ ทั้งในบริบทภายในประเทศและระหว่างประเทศ หรืออัตราส่วนของเด็กที่ไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา ยังคงค่อนข้างสูง จึงทำให้เยาวชนจำนวนมากขาดทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานในโลกแห่งความเป็นจริง การปรับปรุงระบบการศึกษาและการพัฒนาทักษะมีส่วนสำคัญที่จะทำให้ไทยบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี รวมทั้งจะช่วยเหลือเพิ่มศักยภาพ โอกาส และความเท่าเทียมทาง

เศรษฐกิจภายในประเทศ และด้วยแนวโน้มการเป็นสังคมผู้สูงอายุกับสัดส่วนของประชากรในวัยทำงานที่ลดลงเรื่อย ๆ ทรัพยากรมนุษย์ที่มีทักษะคือปัจจัยสำคัญของความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในอนาคต (อิวัจ เดลานี, 2562)

กระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 เกิดวิวัฒนาการความก้าวหน้าในทุกๆ มิติอย่างรวดเร็ว และรุนแรง ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึงเข้าสู่ยุคที่อิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์ครอบคลุมทั่วโลกทำให้เกิดผลกระทบที่สำคัญคือ ระบบโลกเปลี่ยนแปลงไปสู่การแข่งขันอย่างรุนแรงในทุกภาคส่วน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ตลอดจนด้านการศึกษา บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบบบในการนำองค์กรตามกระแสแห่งอิทธิพลนั้น เพื่อความได้เปรียบในเชิงแข่งขัน ผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์นี้จึงมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการนำองค์กรให้สามารถที่จะเทียบเคียงสมรรถนะกับองค์กรอื่นที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา (วิจารณ์ พานิช, 2555)

การบริหารจัดการการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน เพื่อให้มั่นใจว่า นักเรียนเตรียมพร้อมสำหรับโลกอนาคตอย่างเหมาะสม หนึ่งในนั้นคือ การบูรณาการเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ ซึ่งผู้นำด้านการศึกษาต้องพิจารณาการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน โดยสร้างความสามารถให้กับองค์กรและกระจายความเป็นผู้นำไปยังทุกระดับ รวมถึงนักเรียนเอง การปรับตัวในด้านนี้ยังต้องการ โครงสร้างพื้นฐานและการสนับสนุนทางเทคนิคที่แข็งแกร่ง เพื่อให้เทคโนโลยีถูกใช้อย่างเต็มศักยภาพ โรงเรียนต้องเตรียมความพร้อมทั้งในด้านงบประมาณและโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การพัฒนาวิชาชีพสำหรับครูและนักเรียน เพื่อให้สามารถใช้งานเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องสำหรับครูผ่านความร่วมมือและการวางแผนร่วมกันเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้ครูสามารถบูรณาการเทคโนโลยีกับการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนหลายแห่งจึงเริ่มใช้นโยบาย 1:1 (One-to-One Policy) และ BYOD - (Bring Your Own Device) ซึ่งส่งเสริมให้นักเรียนมีอุปกรณ์ดิจิทัลของตนเองสำหรับการเรียนรู้ จึงต้องมีการวางแผนโครงสร้างพื้นฐานที่สามารถรองรับความต้องการของผู้ใช้งานได้อย่างเพียงพอ อีกทั้งการเรียนรู้ออนไลน์และแบบผสมผสาน กำลังเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์การศึกษา โรงเรียนเริ่มสนับสนุนให้นักเรียนเข้าเรียนหลักสูตรออนไลน์อย่างน้อยหนึ่งวิชา ซึ่งต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพของหลักสูตรและการเตรียมครูในขณะเดียวกัน รูปแบบห้องเรียนกลับด้าน (flipped classroom) กำลังได้รับความนิยม โดยนักเรียนเรียนรู้เนื้อหาใหม่จากที่บ้านและมีส่วนร่วมในกิจกรรมภายในห้องเรียน วิธีนี้ช่วยให้เกิดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติและการปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคนมากขึ้น และท้ายที่สุด ระบบการศึกษาควรเน้นไปที่การพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ ความรู้ทางดิจิทัล และการทำงานร่วมกัน ทักษะเหล่านี้จำเป็นต่อการเตรียมตัวของนักเรียนในการมีส่วนร่วมในเศรษฐกิจความรู้และสังคมยุคใหม่ (Schrum & Levin, 2015)

ดังนั้น การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เน้นการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ ซึ่งการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลและการพัฒนาทักษะสำคัญ เช่น การคิดเชิงวิพากษ์และการทำงานร่วมกัน มีความจำเป็นอย่างยิ่ง การพัฒนาครูให้สามารถใช้เทคโนโลยีในกระบวนการสอนเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จ นอกจากนี้ การปรับปรุงระบบการศึกษาและการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล รวมถึงการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีที่เหมาะสม เป็นสิ่งที่ทุกโรงเรียนต้องคำนึงถึง ซึ่งโรงเรียนควรเน้นการฝึกฝนนักเรียนให้มีทักษะในการแก้ปัญหาและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง ควรพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคลมากขึ้น

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์

ธงชัย สันติวงษ์ (2535) ให้ความหมายของ การบริหารเชิงกลยุทธ์ไว้ว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ (strategic management) หมายถึง การศึกษาการจัดวางกลยุทธ์องค์กร และการบริหารองค์การให้มีประสิทธิภาพภายใน 3 ด้าน คือ

1. การวางกลยุทธ์ต่อสภาพแวดล้อมภายนอก

2. การวางกลยุทธ์การบริหารภายในองค์กร

3. การวางกลยุทธ์การบริหารที่สอดคล้องกับสถานการณ์ตลอดเวลา

Glueck (อ้างถึงใน พัชรา มั่งชม, 2542) ได้ให้ความหมายของการบริหารเชิงกลยุทธ์ คือ กระบวนการของผู้บริหารที่ใช้ในการตัดสินใจภายใต้สภาวะการณ์ที่ประสพอยู่ในขณะนั้น โดยการพิจารณากลยุทธ์นั้นสามารถทำให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยดำเนินการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อก่อให้เกิดโอกาสและจัดอุปสรรคทั้งในปัจจุบันและอนาคต

สมยศ นาวิการ (2540) ให้ความหมายของการบริหารเชิงกลยุทธ์ (strategic management) ไว้ว่า หมายถึง กระบวนการของการกำหนดทิศทางระยะยาว จะเกี่ยวพันกับการกำหนดทิศทางในอนาคตขององค์กร และการดำเนินการตามการตัดสินใจ เพื่อการบรรลุเป้าหมายระยะยาว และระยะสั้นขององค์กรซึ่งจะมีส่วนสำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ การวางแผนกลยุทธ์ และการดำเนินการและการควบคุมกลยุทธ์

Robbins & Coulter (2007) ได้ให้ความหมายการบริหารเชิงกลยุทธ์ เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้บริหารกระทำเพื่อให้ได้กลยุทธ์ขององค์กร ด้วยกระบวนการจัดการที่เป็นพื้นฐานขององค์กร คือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุม โดยเน้นการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในองค์กร เพื่อให้ทราบสถานะขององค์กรในการกำหนดกลยุทธ์อย่างเหมาะสมก่อนนำไปปฏิบัติต่อไป

การบริหารเชิงกลยุทธ์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสถาบันการศึกษาให้มีความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น โดยการนำกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพมาใช้จะช่วยส่งเสริมนวัตกรรม ทั้งในด้านการพัฒนาหลักสูตรและการวิจัย ตลอดจนการสร้างความร่วมมือระดับนานาชาติ นอกจากนี้ ยังช่วยเตรียมความพร้อมให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้อย่างมั่นใจ การบริหารเชิงกลยุทธ์ยังสนับสนุนการวางแผนระยะยาว การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทำให้สถาบันมีข้อมูลเชิงลึกในการตัดสินใจ พร้อมทั้งรักษาความยืดหยุ่นและความสำเร็จได้อย่างต่อเนื่องในสภาพแวดล้อมการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งมีแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ ดังนี้

Robbins & Coulter (2007) กล่าวถึงการบริหารเชิงกลยุทธ์ว่า กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การระบุพันธกิจ วัตถุประสงค์ และกลยุทธ์ขององค์กร (identify the organization's current mission, objectives and strategies)

2. การวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมภายนอก (doing an external analysis)

3. การวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมภายใน (doing an internal analysis)

4. กำหนดกลยุทธ์ (formulating strategies)

5. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (implementing strategies)

6. การประเมินผลงาน (evaluating results)

Bryson & Alston (2005) กล่าวถึงรูปแบบการวางแผนยุทธศาสตร์ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์องค์กรและสภาพแวดล้อมภายนอก ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดและวิเคราะห์กลยุทธ์ ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนากลยุทธ์และแผนปฏิบัติการ และขั้นตอนที่ 4 การนำกลยุทธ์ไปใช้

Dess & Miler (1993) ได้กล่าวสรุปเกี่ยวกับกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (strategic analysis) ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการย่อย 3 ส่วน คือ 1) เป้าหมายเชิงกลยุทธ์ (strategic goal) 2) การวิเคราะห์ SWOT (SWOT analysis) และ 3) การกำหนดกลยุทธ์ (strategy formulation)

2. การปฏิบัติตามกลยุทธ์ (strategy implementation) และการควบคุมเชิงกลยุทธ์ (strategic control)

3. การควบคุมเชิงกลยุทธ์ (strategic control)

4. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (strategic leadership)

ดังนั้น การบริหารเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญหลายประการ เริ่มจากการกำหนดพันธกิจ วัตถุประสงค์ และกลยุทธ์ขององค์กร จากนั้นทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก เพื่อระบุโอกาส ความเสี่ยง จุดแข็ง และจุดอ่อน หลังจากนั้นกำหนดกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการที่เหมาะสม ขั้นตอนต่อมาคือการนำกลยุทธ์ไปใช้ โดยบริหารทรัพยากรและสร้างการสนับสนุนภายในองค์กร สุดท้ายคือการควบคุมและติดตามผล เพื่อประเมินความสำเร็จและปรับปรุงหากจำเป็นภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มีบทบาทสำคัญในทุกขั้นตอน

ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์

Williams & Johnson (2013) ได้กล่าวว่า ความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ในโรงเรียน เป็นแนวทางการบริหารจัดการที่มีความครอบคลุม ซึ่งมุ่งเน้นให้สถาบันการศึกษาสามารถบรรลุเป้าหมายระยะยาว และปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประเด็นสำคัญของความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์เริ่มจากผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สามารถสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นชุมชนของโรงเรียนให้ทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมาย

Sila & Gichinga (2016) ได้กล่าวว่า ความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ เป็นความสามารถในการชี้นำและมีอิทธิพลต่อกลุ่มเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยผ่านการจัดระเบียบ การสร้างแรงจูงใจ และการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการดำเนินกลยุทธ์อย่างมีประสิทธิภาพ ความสำคัญของความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ไม่ได้จำกัดอยู่แค่การกำหนดกลยุทธ์เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นงานที่ท้าทายกว่าการวางแผน นอกจากนี้ ผู้นำเชิงกลยุทธ์ยังมีบทบาทสำคัญในการกำหนดวัฒนธรรมองค์กรและความเร็วในการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ การดำเนินกลยุทธ์ที่ประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำในการสร้างความสมดุลระหว่างการจัดการทีม การสร้างแรงจูงใจ การพัฒนาวัฒนธรรมเชิงสนับสนุน และการสร้างการควบคุมเชิงกลยุทธ์

ปรีดี นกุลสมปรารถนา (2564) ได้กล่าวว่า ผู้นำเชิงกลยุทธ์ (strategic leadership) คือ ผู้นำที่มีทักษะหลาย ๆ อย่าง อยู่ในตัวทั้งความสามารถ มุมมอง ความคิด และพฤติกรรมที่ผสมผสานทั้งเหตุผลบวกจินตนาการ สามารถสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นกับองค์กรในแบบต่าง ๆ และบริหารจัดการทั้งผู้ได้บังคับบัญชารวมถึงผู้บริหารระดับสูงในองค์กร และผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่เก่งมาก ๆ นั้นก็สามารถเปลี่ยนสถานการณ์เลวร้ายหลาย ๆ อย่างให้กลับมามีชีวิตได้ และยังสามารถแปลงกลยุทธ์ให้กลายเป็นกลยุทธ์ได้อย่างเหมาะสมอีกด้วย

องค์ประกอบของกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์

กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้องค์กรสามารถวางแผนและดำเนินกลยุทธ์อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในระยะยาว ซึ่งประกอบด้วย (Morrell, 2010)

1. การพัฒนาวิสัยทัศน์และพันธกิจ ผู้นำต้องกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ชัดเจนเพื่อให้ทิศทางและจุดมุ่งหมายแก่องค์กร ซึ่งจะช่วยปรับเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ขององค์กรให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ระยะยาว
2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ผู้นำต้องเฝ้าติดตามและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกอย่างต่อเนื่อง เพื่อระบุโอกาส ภัยคุกคาม และการเปลี่ยนแปลงที่อาจส่งผลกระทบต่อกลยุทธ์ขององค์กร
3. การวางแผนเชิงกลยุทธ์ กระบวนการนี้เกี่ยวข้องกับการสร้างแผนที่ครอบคลุมซึ่งกำหนดเป้าหมาย กลยุทธ์ และการดำเนินการขององค์กร ผู้นำต้องมั่นใจว่าทรัพยากรถูกจัดสรรอย่างมีประสิทธิภาพและแผนมีความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์
4. การดำเนินการและการปฏิบัติ เมื่อกลยุทธ์ได้รับการพัฒนาแล้ว ผู้นำต้องดูแลการดำเนินการของกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ ซึ่งรวมถึงการมอบหมายงาน การติดตามความก้าวหน้า และการปรับแก้ไขตามความจำเป็น

5. อิทธิพลและการสื่อสารของผู้นำ ผู้นำจำเป็นต้องสื่อสารกลยุทธ์อย่างชัดเจนทั่วทั้งองค์กร และสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย การสื่อสารและอิทธิพลที่มีประสิทธิภาพช่วยให้ความพยายามของบุคคลและทีมสอดคล้องกับวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์

6. การติดตามผลการดำเนินงานและการประเมินผล ผู้นำต้องประเมินผลลัพธ์ของกลยุทธ์ที่นำมาใช้เป็นประจำ วัดประสิทธิผล และปรับปรุงแก้ไขตามความจำเป็นเพื่อให้แน่ใจว่าองค์กรดำเนินไปตามเส้นทางที่ถูกต้องเพื่อบรรลุเป้าหมายระยะยาว

ทฤษฎีความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ในบริบทของการศึกษาระดับอุดมศึกษา เกี่ยวข้องกับการรวมพลังของผู้นำและการจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายระยะยาวของสถาบัน โดยเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ความเป็นผู้นำ ซึ่งเน้นการขึ้นและมามีอิทธิพลต่อผู้อื่นสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ร่วมกัน ผู้นำต้องมีความสามารถในการจัดการกับความคลุมเครือและความซับซ้อน อันเกิดจากการมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลาย พร้อมใช้ประโยชน์จากโอกาสในการเติบโตและนวัตกรรม ภายใต้กรอบการบริหารเชิงกลยุทธ์ต้องมีกระบวนการที่เป็นแบบบูรณาการ ซึ่งเชื่อมโยงภารกิจและวิสัยทัศน์ของสถาบันเข้ากับเป้าหมายเชิงกลยุทธ์อย่างชัดเจน การออกแบบกลไกการกำกับดูแลเชิงกลยุทธ์ ที่มีประสิทธิภาพช่วยให้การตัดสินใจมีความโปร่งใสและรับผิดชอบ นอกจากนี้ผู้นำยังต้องสร้าง เรื่องราวและอัตลักษณ์ ที่สะท้อนค่านิยมและวัฒนธรรมของสถาบันเพื่อสร้างความเป็นเอกภาพในการขับเคลื่อนองค์กร สุดท้าย การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ยังเกี่ยวข้องกับการดำเนินการและการจัดการ กลยุทธ์ผ่านแผนปฏิบัติการที่สามารถนำไปใช้จริง การจัดการความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นในกระบวนการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์เป็นสิ่งที่สำคัญเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาและเติบโตของสถาบัน (Morrell, 2010) นอกจากนี้การสร้างวิสัยทัศน์แบบร่วมมือ ยังเป็นกระบวนการที่ผู้นำทำงานร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ครู นักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อให้วิสัยทัศน์นั้นมีความหมายและสะท้อนถึงค่านิยมร่วมกัน ผู้นำเชิงกลยุทธ์ต้องมี ความสามารถในการปรับตัว โดยสามารถประเมินและปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ของโรงเรียนได้ตามสถานการณ์ เพื่อรักษาความเกี่ยวข้องและความมีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา นอกจากนี้ยังต้องมี ทักษะการวิเคราะห์และการประเมิน ในการประเมินสถานการณ์การเมือง เศรษฐกิจ และตลาดการศึกษา เพื่อใช้ข้อมูลในการปรับกลยุทธ์และการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำที่ดีจะอำนวยความสะดวกในการมีส่วนร่วมของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้แน่ใจว่าแนวทางของโรงเรียนสอดคล้องกับการปฏิบัติและผลลัพธ์ทางการศึกษาที่ดีที่สุด อีกทั้งผู้นำเชิงกลยุทธ์ยังสามารถบูรณาการรูปแบบความเป็นผู้นำอื่น ๆ เช่น ความเป็นผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงหรือความเป็นผู้นำแบบกระจาย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการ การมีผู้นำเชิงกลยุทธ์ในโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้องค์กรการศึกษาสามารถรับมือกับความท้าทายของการศึกษาสมัยใหม่ และขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนในการเตรียมพร้อมนักเรียนสำหรับอนาคต (Williams & Johnson, 2013)

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า ความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ เป็นกระบวนการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นให้สถาบันการศึกษาสามารถบรรลุเป้าหมายระยะยาวและปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในสภาพแวดล้อมภายนอก ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้ชุมชนในโรงเรียนทำงานร่วมกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ วิสัยทัศน์แบบร่วมมือที่ผู้นำสร้างขึ้นร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโรงเรียน จะช่วยให้ทุกฝ่ายเข้าใจและมีความหมายร่วมกัน ทำให้กระบวนการนี้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การปรับตัวตามสถานการณ์เป็นทักษะที่สำคัญของผู้นำเชิงกลยุทธ์ ผู้นำต้องประเมินสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเพื่อปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้เหมาะสม อีกทั้งยังต้องจัดการกับการดำเนินกลยุทธ์อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้แน่ใจว่าการวางแผนเชิงกลยุทธ์ได้รับการปฏิบัติจริง และสามารถตอบสนองต่อความท้าทายที่เกิดขึ้นได้ และผู้นำเชิงกลยุทธ์ต้องมีทักษะในการจัดการทีมและสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากร พร้อมทั้งพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนเป้าหมายของโรงเรียน นอกจากนี้ การสื่อสารเชิงกลยุทธ์อย่างชัดเจนและสร้างสรรค์ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ทุกฝ่ายในโรงเรียนมีความเข้าใจและร่วมมือกันได้ดี การติดตามผล

และประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานกลยุทธ์เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญ เพื่อปรับปรุงและปรับเปลี่ยนแผนงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากนั้นทำการสังเคราะห์ข้อมูลและสรุปเป็นผลการศึกษการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สามารถสรุปได้ว่า

1. การวิเคราะห์สถานการณ์การจัดการศึกษาในโรงเรียนปัจจุบัน พบว่า สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการศึกษา การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทอย่างมากในการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ทำให้โรงเรียนต้องนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสอน การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมรวมถึงความต้องการของตลาดแรงงานก็มีผลโดยตรงต่อการกำหนดแนวทางการจัดการศึกษา เนื่องจากทักษะที่จำเป็นในยุคศตวรรษที่ 21 ได้เน้นที่การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และความสามารถในการทำงานร่วมกัน ทำให้หลักสูตรและการสอนจำเป็นต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการเหล่านี้ ในส่วนของวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมภายใน การสำรวจความพร้อมของบุคลากร เทคโนโลยี และทรัพยากรการเรียนการสอนภายในโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญ เพราะหากโรงเรียนขาดความพร้อมในด้านใดด้านหนึ่ง เช่น การขาดเทคโนโลยีหรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ก็ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายในการจัดการศึกษา การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนในโรงเรียน รวมถึงการประเมินโอกาสและภัยคุกคามจากสิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น แนวโน้มทางการศึกษาและการแข่งขันในตลาดแรงงาน จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถสร้างแผนกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอน รวมทั้งการจัดการทรัพยากรในระยะยาว นอกจากนี้ การวิเคราะห์เชิงลึกจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถรับมือกับความท้าทายที่เกิดขึ้นและใช้ประโยชน์จากโอกาสเพื่อสร้างความได้เปรียบในการพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเต็มที่

2. ในการพัฒนากลยุทธ์สำหรับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนควรเริ่มต้นจากการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในชั้นเรียนสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลและแหล่งเรียนรู้ได้จากทั่วโลก ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์หรืออุปกรณ์ดิจิทัลต่าง ๆ เช่น การเรียนการสอนผ่านอีเลิร์นนิง (e-learning) การใช้สื่อการเรียนรู้แบบอินเทอร์แอคทีฟ และการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ของนักเรียน นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยียังช่วยเพิ่มโอกาสให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นส่วนตัว (personalized learning) โดยนักเรียนสามารถเลือกเรียนเนื้อหาที่ตรงกับความสนใจและความถนัดของตนได้ตามความต้องการ ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ก็เป็นสิ่งสำคัญ โรงเรียนควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในการประเมินและแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนต้องสามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่ซับซ้อนและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล นอกจากนี้ ทักษะการแก้ปัญหา (problem-solving) ยังเป็นทักษะที่ช่วยให้นักเรียนสามารถเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่ไม่คาดคิดและสามารถหาทางออกได้อย่างสร้างสรรค์ ส่วนทักษะการทำงานร่วมกัน (collaboration) จะช่วยให้นักเรียนสามารถทำงานเป็นทีม เข้าใจความสำคัญของการแบ่งหน้าที่และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะเหล่านี้มีความสำคัญไม่เพียงแคในระดับโรงเรียน แต่ยังส่งผลต่อความสำเร็จในตลาดแรงงานระดับโลกที่มีการแข่งขันสูง

อีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญคือ การพัฒนาครู ให้มีความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีและสามารถสอนในสภาพแวดล้อมดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูต้องได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการใช้เครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ หรือการออกแบบสื่อการสอนที่ทันสมัย การเสริมทักษะของครูในด้านนี้จะช่วยให้ครูสามารถ

ส่งเสริมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ โรงเรียนควรสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้ครูสามารถแบ่งปันแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดและพัฒนาทักษะของตนได้อย่างต่อเนื่อง โรงเรียนควรสร้างความร่วมมือกับพันธมิตรทั้งในประเทศและต่างประเทศ การร่วมมือกับสถาบันการศึกษา องค์กรภาคเอกชน และ องค์กรนานาชาติ สามารถช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของโรงเรียนได้ เช่น การจัดโครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนและครู การเข้าร่วมโครงการวิจัยระหว่างประเทศ หรือการเข้าร่วมกับแพลตฟอร์มการเรียนรู้ระดับโลก การสร้างเครือข่ายความร่วมมือดังกล่าวไม่เพียงแต่เพิ่มโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาของนักเรียน แต่ยังช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของโรงเรียนในระดับสากล และทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานระดับโลกได้อย่างมั่นใจมากขึ้น และโรงเรียนควรมีการวางแผนระยะยาวที่ยืดหยุ่น โดยการสร้างแผนกลยุทธ์ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และต้องมีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง การวางแผนที่ยืดหยุ่นนี้จะช่วยให้โรงเรียนสามารถปรับตัวต่อความท้าทายและโอกาสใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็ว เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว หรือการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ที่อาจมีผลกระทบต่อวิธีการจัดการศึกษา การติดตามผลอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้ผู้บริหารโรงเรียนสามารถประเมินความสำเร็จของแผนงานและปรับปรุงกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้โรงเรียนสามารถเติบโตและประสบความสำเร็จได้ในระยะยาว

ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21

1. ควรเสนอให้มีการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในโรงเรียน รวมถึงการวิเคราะห์ผลกระทบต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียนและการพัฒนาทักษะสำคัญ เช่น การคิดเชิงวิพากษ์และการทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ ควรศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการพัฒนาครูให้มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับภาคส่วนต่าง ๆ ในการเตรียมนักเรียนสู่ตลาดแรงงานระดับโลก การศึกษาเพิ่มเติมนี้จะช่วยสร้างความเข้าใจลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21
2. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยนำกลยุทธ์ลงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาเพื่อต่อยอดผลการวิจัยและสามารถนำไปพัฒนาสถานศึกษาในเรื่องการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ อาจมีหลายประเด็นที่ส่งผลต่อความสำเร็จได้
3. ควรวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) ในประเด็นกลยุทธ์แต่ละด้าน เช่น ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านการพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น หรือด้านการอนุรักษ์ สืบสานศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

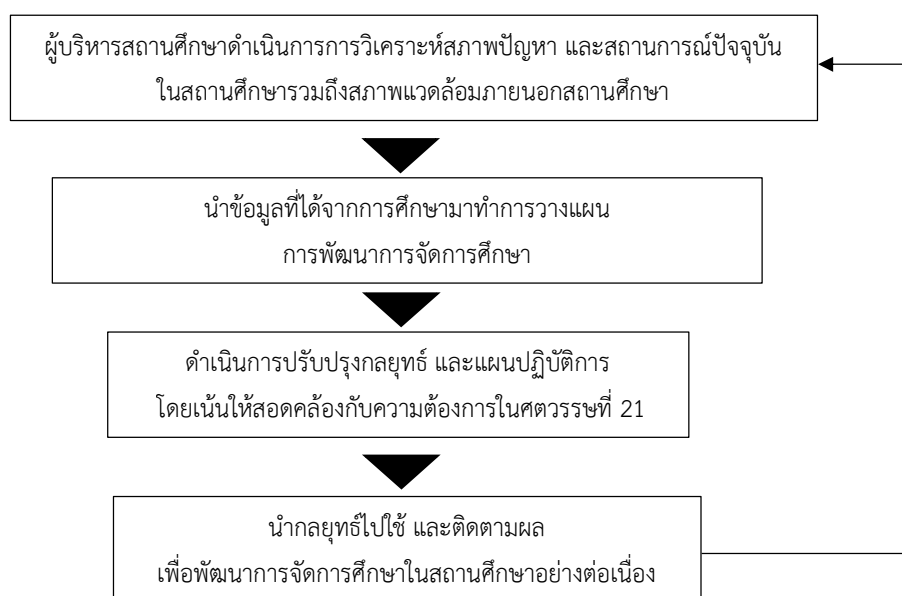
บทสรุป

จากการวิเคราะห์สถานการณ์การจัดการศึกษาในโรงเรียนปัจจุบัน พบว่า เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้และการจัดการศึกษา การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงความต้องการของตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงไป ได้สร้างความท้าทายให้กับโรงเรียนในการปรับตัวให้เข้ากับความต้องการของโลกยุคใหม่ โรงเรียนจึงต้องพัฒนาศักยภาพทั้งบุคลากร ครู และนักเรียน รวมถึงพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 การวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมภายในและภายนอก เช่น ทรัพยากรการเรียนการสอน ความพร้อมทางเทคโนโลยี และการพัฒนาวิชาชีพครู ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการปรับปรุงระบบการศึกษาและสร้างความยืดหยุ่นเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลง

แนวทางการพัฒนากลยุทธ์สำหรับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนควรมุ่งเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ พร้อมทั้งพัฒนาทักษะที่จำเป็น เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน การพัฒนาครูให้มีความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีและสอนในสภาพแวดล้อมดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพเป็นอีกประเด็นสำคัญ นอกจากนี้ โรงเรียนควรสร้างความร่วมมือกับพันธมิตรทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันและเพิ่มโอกาสให้กับนักเรียนในการเข้าสู่ตลาดแรงงานระดับโลก การวางแผนระยะยาวที่ยืดหยุ่นและการติดตามผลอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้โรงเรียนสามารถปรับตัวและเติบโตได้ในยุคที่การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

องค์ความรู้ใหม่

ในการศึกษาการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ไปใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 นั้น สามารถนำเสนอเป็นองค์ความรู้ใหม่ ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21

จากภาพที่ 1 การประยุกต์การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ไปใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 นั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องเริ่มจากการให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์สภาพปัญหา และสถานการณ์ปัจจุบันในสถานศึกษารวมถึงสภาพแวดล้อมภายนอกสถานศึกษา เพื่อให้ทราบว่าสถานศึกษาของตนมีความจำเป็นต้องปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างไร เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานในศตวรรษที่ 21 มากยิ่งขึ้น จากนั้นจึงนำข้อมูลมาวางแผนการจัดการศึกษา โดยพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานในศตวรรษที่ 21 และดำเนินการนำกลยุทธ์ไปใช้ และต้องมีการติดตามผลเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปรับปรุงระบบการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล อันจะทำให้ให้นักเรียนมีทักษะในการแก้ปัญหาและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง และได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคลมากขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ธงชัย สันติวงษ์. (2535). *องค์การและการบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- พัชรา มั่งชม. (2542). *นโยบายธุรกิจ การบริหารเชิงกลยุทธ์*. ภาควิชาบริหารธุรกิจและสหกรณ์ คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ปรีดี นุกุลสมปรารถนา. (2564). *คุณลักษณะของผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership)*. สืบค้น 12 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.popticles.com/business/strategic-leadership-characteristics/>.
- นิรมล เสรีสกุล, อติศักดิ์ กันทะเมืองลี และพรพรรณ บุญแปง. (2567). *กรุงเทพฯ สู่การเป็นมหานครแห่งการเรียนรู้*. สืบค้น 12 เมษายน 2567 จาก <https://theurbanis.com/insight/09/04/2021/4431>.
- สมยศ นาวิการ. (2540). *การบริหารและพฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ: ผู้จัดการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. <https://backoffice.onec.go.th/uploaded/Outstand/2017-EdPlan60-79.pdf>.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- อิวัจ เดลานี. (2562). *การศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 การพัฒนาทักษะคือหัวใจสำคัญของการศึกษา*. สืบค้น 20 เมษายน 2567 จาก <https://www.unicef.org/thailand/th/stories/การศึกษาสำหรับศตวรรษที่-21>.
- Bryson, J. M., & Alston, F. K. (2005). *Creating and implementing your strategic plan: A workbook for public and nonprofit organizations* (2nd ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Dess, G. G. & Miller, A. (1993). *Strategic Management*. Singapore: McGraw – Hill.
- Lutembach, K., & Brown, C. A. (2011). Education for the 21st century. *International Journal of Applied Educational Studies*, 11, 14-32.
- Morrill, R. L. (2010). *Strategic leadership: Integrating strategy and leadership in colleges and universities*. Rowman & Littlefield Publishers.
- Robbins, S. P. (2003). *Essentials of Organizational Behavior* (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.
- Robbins, S. P., & Coulter, M. (2007). *Management* (9th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.
- Schrum, L., & Levin, B. B. (2015). Educational technologies and twenty-first century leadership for learning. *International Journal of Leadership in Education*, 19(1), 17-39. <https://doi.org/10.1080/13603124.2015.1096078>.
- Sila, H. M., & Gichinga, L. (2016). Role of strategic leadership on strategy implementation in public universities in Kenya: A case study of JKUAT Main Campus. *International Journal of Applied Educational Studies*, 11, 14-32.
- Williams, H. S., & Johnson, T. L. (2013). Strategic leadership in schools. *Education*, 133(3), 350–355.